

Poslednji dom žrtev Hude jame

So žrtve komunističnih pokolov končno našle svoj mir? Po desetletjih prisilnega bivanja v rudniškem jašku Hude jame so njihovi posmrtni ostanki dobili novo domovanje v spominskem parku Dobrava pri Mariboru, kjer so jih pokopali v četrtek 27. oktobra.

Mariborski spominski park Dobrava je v svoje naročje sprejel žrtve Hude jame; pokop je opravil mariborski nadškof Alojzij Cvikel v prisotnosti predstavnikov slovenske države.

Posmrtni ostanke okoli osemsto žrtev so pokopali tri tedne po slovesnosti v začetku oktobra v Hudi jami, ki je bila nekakšen uvod v dogajanje. Sam pogreb pa je bil simbolično opravljen prav na trideseto obletnico molitvene pobude za mir v Assisiju, ko je papež Janez Pavel II. v rojstnem mestu sv. Frančiška Asiškega zbral predstavnike svetovnih verstev in z njimi molil za mir. A pokop žrtev pobojev je dejansko šele začetek nekega procesa in ne konec, saj se bo izkop žrtev, upajmo, nadaljeval.

Nikoli več!

Cerkveni del pogrebne slovesnosti se je začel v mariborski stolnici, kjer je mašo zadušnico za žrtve daroval mariborski nadškof Alojzij Cvikel, ki je tudi spomnil na podporo škofov prizadevanjem za dostojen pokop. »Želja, da bi bile vse žrtve iz Hude jame pokopane v Spominskem parku Teharje, je

bila tudi želja nas, slovenskih škofov, saj so s strani mnogih svojcev Teharje sprejete kot poseben kraj spomina na te žrtve. Vsi se s tem niso strinjali, tako se je za zadnji kraj počitka za vse te žrtve izbralo dobravsko pokopališče v Mariboru. Kot pastir mariborske nadškofije zato danes sprejemam vse žrtve iz Hude jame. Tako postajate, dragi rajni bratje in sestre, del občestva naše krajevne Cerkve. Tudi za vas bomo odslej na poseben način molili in se vas spominjali v bogoslužnih molitvah Cerkve, ko molimo za rajne.« Dejal je tudi, da na te dogodke ne moremo pozabiti, kot da jih ni bilo. »Naredimo vse, kar je v naši moči, da se krivična in krvava dejanja polpretekle zgodovine nikoli več ne bi ponovila.« Ob tem je izrazil

upanje, da bo pokop posmrtnih ostankov teh žrtev omogočil njihovo poznejšo sledljivost in da bomo v prihodnosti o teh pokojnih izvedeli, kdo so bili, da jih bo nekoč mogoče z imeni in priimki ter drugimi podatki o njih pokopati v njihove domače družinske grobove. Ob šestnajstih se je pogrebna slovesnost nadaljevala v Dobravi, obred pa je prav tako vodil nadškof Cvikel. To je bilo seveda že po končanem državnem oz. civilnem delu pokopa. Kot je v svojem kratkem nagovoru na pokopališču dejal nadškof Cvikel, človekovo srce hrepeni po brezkončnem, po večnem. »Ne moremo se sprijazniti s tem, da je po smrti vsega konec.« Svoj govor je sklenil z besedami: »Drage žrtve iz Hude jame, tudi za vas je smrt že premagana. Kličite Božji blagoslov na nas, da bomo sposobni živeti v veri in zaupanju v Boga, kajti v Njem ni ločitve, ampak ostajamo vsi del enega velikega občestva!«

Spomin in sprava

Že ob desetih dopoldne so se na kraju pokopa zbrali predstavniki države, pa ne samo naše, saj je, potem ko je v imenu Republike Slovenije venec položil predsednik DZ Milan Brglez, v imenu Republike Hrvaške venec položila tudi hrvaška predsednica Kolinda Grabar Kitarović, ker je med pobitimi veliko Hrvatov. Osrednji govor je imel predsednik RS Borut Pahor. »Sredi prejšnjega stoletja, v času druge svetovne vojne, ko so nas pobijali tujci, smo se pobijali še med seboj. Čas narodnoosvobodilnega boja proti okupatorju je bil tudi čas komunističnega in protikomunističnega državljanskega boja. Ta se z vojno ni končal. Poboji pre-

magane strani so se nadaljevali tudi neposredno po njej,« je dejal Pahor in nadaljeval z besedami, da imamo tudi izkustvo narodne enotnosti. »Brez nje ne bi bilo ustanovitve lastne države. Prav mogoče bi se brez enotnosti osamosvojitvena vojna končala drugače. Pa se ni. Iz tragične zgodovinske izkušnje smo se nekaj naučili. Prevladalo je zaupanje in sodelovanje. Skupaj smo se borili in skupaj smo zmagali.« Je pa Pahor sprožil nekaj nejevolje, ko je v svojem govoru izrekel nekaj trditev, ki zvenijo precej dvomno: »Odpuščanje in sprava sta najprej globoka intimna vzgiba. Sta stvar slehernega posameznika. Nihče od nas se ne sme počutiti prizadetega v svojih najbolj osebnih občutkih. Tudi glede preteklosti. Glede tega nima nihče pravice obsojati nikogar. V to čustvovanje naj država ne posega. Dolžna pa je storiti vse, kar ji veleajo zakoni in najbolj obe civilizacijski pravrednoti. To naš narod, našo družbo in našo državo dela bolj humano, bolj človeško in zrelo.« Nekateri so se ob tem začeli spraševati, ali ni s tem Pahor želel rešiti svojo kožo glede na to, da so mu stari centri moči močno zamerili njegovo bratstvo z »ustaši«, zato je zapel hvalnico politični korektnosti, ki zapoveduje molk. Tudi o zločinih, ki so jih storili nosilci rdeče zvezde.

Zločin brez zločincev?

Najbolj realen je bil v svojem govoru predsednik Nove slovenske zaveze Peter Sušnik, ki je govoril v imenu sorodnikov umorjenih. Kot je dejal, je slovenski narod razklan najprej zato, ker nekateri zločina ne vidijo in ne priznajo. »Med tistimi, ki zločin prepoznavamo, je spet delitev v iskanju razlogov za zločin: nekateri jih iščejo pri žrtvah, drugi jih vidimo pri zločincih. Ker se radikalno razhajamo pri vrednotenju naše preteklosti, nismo zmožni skupaj gledati v prihodnost. Narod nima enotnega moralnega, etičnega in vrednotnega sistema, s katerim bi vrednotil zločin, zločince, žrtve in posledice Hude jame. V tem se razlikujemo od drugih narodov, ki so sposobni enotne samokritike temnih senc v svoji zgodovini: holokavst, apartheid, suženjstvo in podobni ekscesi so splošno prepoznani kot nezaslišani ter z občutkom krivde in sramote sprejeti kot trajen zgodovinski madež,« je dejal Sušnik. Kot

je spomnil, slovenska država nikoli ni opredelila povojnih množičnih umorov kot sistematičen kolektivni zločin, ki ga je načrtovala, organizirala, izvedla in prikrila komunistična partija. Zato tudi odgovornost partije ali njenih voditeljev nikoli ni bila zahtevana. »Razumeti zločin v Hudi jami pomeni razumeti slovensko zgodovino 20. stoletja. Žrtve v Hudi jami niso posledica nagonse krvoločnosti posameznikov ali osamljene vojaške skupine, ki bi jo zanesel opoj zmagoslavja. Huda jama ni bila izjema ali napaka – bila je premišljeno zasnovana, organizirano izvedena in kasneje skrbno prikrita, podobno kot druga prikrita povojna morišča. Od slovenske države sorodniki žrtev ne pričakujemo opravičila za zločin: ker ta država umora ni zagrešila, se ji tudi opravičevati ni treba. To pa ne pomeni, da sme država opustiti pregon tistih, ki so zločine storili, prikrili ali jih danes opravičujejo. Imamo več tisoč žrtev zločina, a niti enega zločinca.«

Opravičilo in dan žalovanja

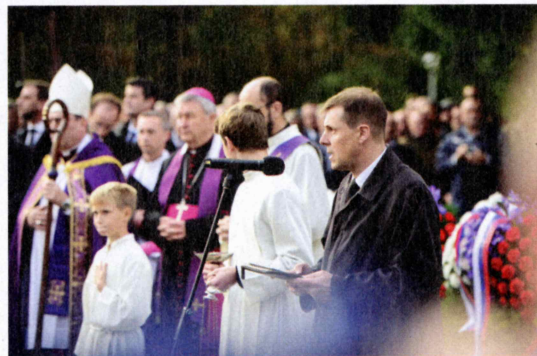
Isti dan, ko je potekal pogreb žrtev komunističnega nasilja, se je oglasila tudi Komisija Pravičnost in mir pri Slovenski škofovski konferenci, ki jo vodi ljubljanski nadškof Stanislav Zore. Kot so zapisali, pozdravljajo odločitev državnih organov, da po sedmih letih začnejo prenos prve skupine posmrtnih ostankov žrtev revolucije in povojnega nasilja iz Hude jame ter jih dostojno pokopljejo, prav tako tudi odločitev policije, da iz posmrtnih ostankov jemlje vzorce za kasnejšo identifikacijo žrtev z analizo DNK in možnost, da njihovi svojci lahko pridobijo informacije o umorjenih sorodnikih ter jim zagotovijo primeren pokop v domačem kraju. »Člani komisije smo sprejeli na znanje odločitev pristojnih državnih ustanov, da bo pokop prve skupine žrtev iz Hude jame na pokopališču v Dobravi pri Mariboru 27. oktobra 2016 zaradi utemeljitve, da je Spominski park Teharje neprimeren iz okoljevarstvenih razlogov. Zato pozivamo pristojne državne ustanove, da poskrbijo za čimprejšnjo sanacijo in dokončno ureditev Spominskega parka Teharje – Huda jama, da bo mogoče tudi na tem mestu spomina zagotoviti primeren prostor za pokop žrtev. Ob tem poudarjamo, da bi morale biti slovenske

Osrednji govornik je bil Borut Pahor.

Venec je poleg drugih položila tudi hrvaška predsednica Kolinda Grabar Kitarović.

V imenu sorodnikov umorjenih je govoril predsednik Nove slovenske zaveze Peter Sušnik.

žrtve pokopane na Teharjah, se pravi bliže krajem, kjer so bili ti naši rojaki v veliki večini doma in kjer so bili pomorjeni. S tem bi preprečili bojazen, da bodo žrtve s pokopom na oddaljenem kraju odrijene na obrobje našega zgodovinskega spomina,« je še zapisano v javni izjavi. Člani komisije so prepričani, da mora država v sodelovanju z organizacijami in ustanovami, ki razpolagajo s tovrstnimi informacijami, zagotoviti »javnosti odgovore in omogočiti ustrezno oceno dogodkov, ki bo prihodnjim generacijam sporočila, da so medvojni in povojni poboji zavržno dejanje, ki se v narodni zgodovini ne sme nikoli več ponoviti.« »S tega izhodišča pozivamo sedanje državno vodstvo, da se svojcem žrtev javno opraviči, zločince deklarativno obsodi in zločine obžaluje ter razglasi za vse žrtve državni dan žalovanja,« so zapisali v Komisiji Pravičnost in mir. ✕